

ВІДГУК
офіційного опонента кандидата психологічних наук, доцента, доцента
кафедри громадського здоров'я та фізичного виховання
Навчально-наукового інституту соціально-гуманітарного менеджменту
Національного університету «Острозька академія»
Гільман Анни Юріївни
на дисертаційне дослідження Пелех Ірини Володимирівни
«Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом
стресогенних чинників»
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з психології
та менеджменту персоналу за спеціальностями
053 Психологія, 073 Менеджмент

Сучасний світ характеризується динамічними соціальними, економічними та політичними змінами, які часто супроводжуються кризовими явищами, такими як війна, економічна нестабільність, загроза безпеці та порушення соціальної підтримки. У таких умовах особливо вразливою категорією населення є вагітні жінки, адже вагітність — це унікальний період у житті, що супроводжується значними фізіологічними, психологічними та емоційними змінами. Вагітність не лише змінює гормональний фон і функціонування організму, але й викликає психологічну перебудову, оскільки жінка готується до материнства та нових соціальних ролей. У цьому контексті вплив стресогенних чинників набуває особливої значущості, адже вони здатні серйозно порушувати як психоемоційне, так і фізичне здоров'я матері, а також впливати на розвиток плоду.

Згідно з численними дослідженнями (Н. Коен, А. Броден, Ч. Тамайо, І. Крушельницька, С. Берегуляк, Ю. Якимчук, Т. Знаменська, Т. Голота, О. Ходаківська, О. Корчинська та ін.), підвищений рівень стресу у вагітних жінок може спричинити низку негативних наслідків: розвиток ускладнень вагітності, підвищення ризику передчасних пологів, порушення психічного здоров'я, такі як тривога, депресія та емоційне вигорання. Особливо критичною є ситуація під час воєнних дій, коли жінки стикаються з постійним відчуттям небезпеки, невизначеності, втрати соціальної підтримки та порушення базового відчуття захищеності. У таких умовах стресові фактори посилюються через вимушене переміщення, втрату домівки, фінансову нестабільність та розпад звичних

соціальних зв'язків. Ці обставини не лише посилюють емоційні переживання, але й ускладнюють можливість отримання якісної медичної, соціальної та психологічної допомоги.

Актуальність теми дослідження обумовлена також тим, що сучасна психологія прагне інтегративного підходу до розуміння психоемоційних станів вагітних жінок. Психологічна підтримка у період вагітності є ключовим чинником забезпечення гармонійного перебігу цього важливого періоду. Урахування особливостей психоемоційних станів вагітних жінок у кризових умовах дозволяє не лише запобігти негативним наслідкам, але й сприяти формуванню позитивного досвіду материнства.

Дисертаційне дослідження є своєчасним, оскільки заповнює прогалину у вивченні впливу стресогенних чинників, зокрема воєнних дій, на психоемоційні стани вагітних жінок. У роботі розглянуто, як такі чинники, як страх, тривога, невизначеність майбутнього та соціальна ізоляція, впливають на емоційне та фізичне благополуччя жінок. Це дослідження має як теоретичне, так і практичне значення, адже пропонує нові підходи до корекції психоемоційних станів вагітних жінок, використовуючи психологічну підтримку, арт-терапію та групову роботу.

Отримані результати є важливими не лише для розуміння впливу кризових факторів на вагітних, але й для розробки програм психологічного супроводу, які можуть бути ефективно застосовані в умовах кризового суспільства. Таким чином, дисертація Пелех Ірини Володимирівни відображає значний внесок у розвиток психологічної науки та практики, спрямованої на підтримку однієї з найбільш уразливих категорій населення в сучасних умовах.

Дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідних тем кафедри практичної психології Інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ «Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві» (2018-2021 рр., державний реєстраційний номер: 0118U005373), «Психологія особистості фахівця в умовах військового часу та поствоєнної реабілітації» (відкрита 2022 р., державний реєстраційний номер: 0122U002532).

Мета, завдання та предмет дослідження сформульовані коректно. Методи дослідження адекватні меті та завданням дослідження, вони забезпечили можливість проведення дослідження емоційних переживань у вагітних жінок та дали можливість отримати нові теоретичні та емпіричні дані про особливості емоційних переживань досліджуваних. Також виявити та зрозуміти основні потреби вагітних жінок, які проживають свою вагітність у період війни та військових дій.

Найбільш цікавими результатами дисертаційного дослідження Пелех І.В. є розроблена авторська модель психоемоційних переживань вагітних жінок під впливом стресогенних чинників. Модель інтегрує теоретичні та емпіричні дані, враховуючи багатфакторний вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на психоемоційну сферу жінки. Виявлено відмінності у психоемоційних переживаннях вагітних жінок залежно від статі очікуваної дитини. Встановлено, що вагітні жінки, які очікують на народження хлопчиків, мають вищий рівень тривожності та емоційної напруги, особливо в умовах воєнного стресу. Вагому увагу присвячено дослідженню впливу інформаційного контенту на психоемоційну стійкість вагітних. Визначено, що перегляд новин про воєнні дії підсилює тривожність і страх, знижуючи емоційну стійкість, особливо у жінок, які очікують на народження хлопчиків. Опираючись на результати дослідження розроблено програму психологічного супроводу вагітних жінок, яка включає елементи арт-терапії, спрямованої на зниження рівня тривожності, розвиток навичок саморегуляції та створення підтримуючого середовища для вагітних у кризових умовах.

Теоретична значимість дослідження полягає в розширенні розуміння психоемоційної сфери вагітних жінок у стресових умовах, зокрема в контексті воєнних дій. Робота поглиблює знання про механізми впливу стресогенних чинників на емоційну стійкість і психофізіологічний стан вагітних.

Практичне значення дослідження виражається в розробці методичних рекомендацій для психологів, психотерапевтів та медичних працівників, які працюють із вагітними жінками. Програма психологічного супроводу може бути

інтегрована в діяльність пологових будинків, жіночих консультацій та використовуватись у консультативній практиці.

Достовірність та надійність отриманих результатів забезпечується ретельним аналізом теоретичних джерел, їх науковим обґрунтуванням, використанням статистичних методів, які повністю відповідають меті й завданням дослідження, а також поєднанням кількісного та якісного аналізу даних. Репрезентативність вибірки, коректне застосування методів математичної статистики та збалансованість підходів до аналізу інформації також сприяли отриманню вірогідних висновків.

Для визначення особливостей емоційних переживань дисертантка виконала глибокий аналіз феномену, на основі якого була побудована теоретична модель. Вона охоплює такі ключові аспекти, як особистісні особливості респондентів, специфіку сімейного середовища та наявність нозологічної обтяженості.

Усі наукові положення, висновки та практичні рекомендації, представлені в дисертації, базуються на ретельно зібраних і проаналізованих даних, є достатньо аргументованими та логічними. Вони відповідають меті дослідження, забезпечуючи його теоретичну і практичну значущість. Застосування як кількісних, так і якісних методів дослідження дозволило забезпечити об'єктивність і високий рівень достовірності отриманих результатів.

Зміст та результати дисертаційного дослідження висвітлені у 13 наукових працях, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б»; 7 наукових праць у збірниках за матеріалами конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Дисертаційна робота має традиційну структуру наукового дослідження та викладена на 272 сторінках, з яких основний текст становить 192 сторінки. Робота включає вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, додатки (обсягом 80 сторінок) і список використаних джерел, що нараховує 292 позиції, з яких 245 – іноземними мовами. У тексті представлено 29 таблиць і 39 рисунків, які наочно ілюструють отримані результати дослідження.

Науковий і літературний рівень викладення матеріалу у дисертаційній роботі заслуговує на високу оцінку, адже текст поданий логічно, структуровано та в науково обґрунтованому стилі.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету дослідження, яка безпосередньо відповідає темі роботи, та конкретизовано її через відповідні завдання. Також було висвітлено наукову новизну, практичну значущість дослідження і подано інформацію щодо його апробації.

Перший розділ «Теоретико-методичні основи особливостей емоційної сфери вагітних жінок» присвячений детальному аналізу літературних джерел. Авторка ґрунтовно розглянула наукові праці, включаючи значний обсяг іноземної літератури, що дозволило всебічно охарактеризувати стан вивчення проблеми. Особливу увагу було приділено аналізу теоретико-методологічних підходів до розуміння емоційних переживань як у медичній психології, так і в суміжних дисциплінах, а також виявленню суперечливих аспектів цієї тематики. Виконаний аналіз демонструє глибоку обізнаність здобувачки у проблематиці та її здатність працювати з комплексними науковими даними.

Другий розділ «Емпіричний аналіз дослідження психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників» містить обґрунтування вибору дослідницьких методик і пояснення їхньої доцільності. Здобувачка ретельно описала структуру вибірки, етапи дослідження та запропонований дизайн. Глибина використаних інструментів і статистичних методів відповідає сучасним вимогам до досліджень цього типу, що забезпечує високу надійність отриманих результатів.

Третій розділ «Програма психологічного супроводу вагітних жінок, що перебувають під впливом стресогенних чинників» присвячено опису розробленої комплексної програми, спрямованої на розвиток здатності до саморегуляції емоційних переживань. Програма успішно апробована та продемонструвала свою ефективність у зниженні рівня стресу та покращенні емоційного стану вагітних жінок.

На підставі аналізу основного змісту дисертаційної роботи можна зробити висновок, що поставлена мета дослідження була повністю досягнута. Робота є

завершеною науковою працею, яка відповідає вимогам до дисертаційних досліджень.

Водночас, визнаючи високий рівень виконання роботи, слід відзначити деякі дискусійні моменти та зробити декілька зауважень щодо представленої дисертації:

1. Хоча вибірка є репрезентативною, у роботі не деталізовано соціально-економічний статус респонденток, що міг би впливати на їхній психоемоційний стан, оскільки соціальний контекст має значний вплив на сприйняття стресових чинників. Недостатньо розкрито питання щодо впливу стресогенних чинників, пов'язаних зі службою чоловіків вагітних жінок під час війни, підтримання стосунків вагітних жінок з такими чоловіками на відстані, перебування когось з рідних досліджуваних жінок в полоні, факту загибелі або зникнення безвісти когось з родини вагітних жінок внаслідок бойових дій тощо. Це додало б повної картини щодо розуміння впливу чинників стресу під час війни на психоемоційний стан досліджуваних жінок.

2. Присутня деяка плутанина щодо назви авторської моделі: іноді дисертантка вживає поняття «авторська гіпотетична модель особливостей психоемоційних станів вагітних жінок..», а деколи «схема гіпотетичної моделі особливостей психоемоційних станів вагітних жінок...». Також було б добре замінити поняття «гіпотетична модель...» на «теоретична модель...», підкріпивши її розробку аргументами з опорою на дослідження вчених.

3. Розроблена програма демонструє високу ефективність, проте у роботі не деталізовано механізми адаптації програми до умов різних регіонів або ситуацій, наприклад, для вагітних жінок, які перебувають у зоні активних бойових дій. Це могло б розширити можливості застосування розроблених методик.

4. На жаль, робота не позбавлена граматичних огріхів, у тексті є незначні стилістичні та технічні недоліки.

Наведені зауваження та міркування не впливають на загальну позитивну оцінку праці авторки. Головні наукові положення, результати та висновки сформульовано у дисертації справляють враження оригінальних достатньо аргументованих та практично корисних.

Наведені зауваження та міркування не впливають на загальну позитивну оцінку праці авторки. Головні наукові положення, результати та висновки сформульовано у дисертації справляють враження оригінальних достатньо аргументованих та практично корисних.

Вважаємо дисертацію Пелех Ірини Володимирівни завершеним науковим дослідженням яке містить теоретичне та експериментальне обґрунтування виявлення особливостей психоемоційних переживань вагітних жінок під впливом стресогенних чинників.

Дисертація Пелех Ірини Володимирівни на тему: «Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників» є самостійною закінченою науково-дослідною роботою. Отримані результати наукового дослідження, представлені наукові положення та практичні рекомендації дозволяють на сучасному методичному рівні вирішувати важливе наукове завдання медичної психології. За актуальністю, науковою новизною, теоретичною та практичною значимістю повністю дослідження відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а авторка дисертації – ПЕЛЕХ Ірина Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія».

**Доцент кафедри громадського здоров'я
та фізичного виховання**

**Навчально-наукового інституту
соціально-гуманітарного менеджменту
Національного університету
«Острозька академія»,
кандидат психологічних наук, доцент**

Гільман Анна
9/08/2024
Лещенко О.А.

Анна ГІЛЬМАН